

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

>Retouradres Postbus 16375 2500 BJ Den Haag

Voortgezet Onderwijs

Rijnstraat 50
Den Haag
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie

26770038

Datum 2 februari 2021

Betreft Extra aandacht voor leerlingen in (onder meer) de brugklas.

De schooljaren 2019/2020 en 2020/2021 waren en zijn allesbehalve gewone schooljaren. De coronacrisis die ons land, en dus ook onze scholen, al bijna een jaar in de greep heeft, trekt diepe sporen. Te vrezen valt dat dit ten minste ook nog in schooljaar 2021/2022 zijn weerslag zal hebben. Ik zie dat er door leraren en anderen op en rondom scholen – en ook door leerlingen en ouders – ongelofelijk veel inzet, creativiteit en flexibiliteit aan de dag wordt gelegd, en daar heb ik bijzonder veel waardering voor.

Alle zeilen blijven bijzetten

De coronacrisis heeft ook grote consequenties voor leerlingen die het afgelopen jaar de overgang van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs hebben gemaakt of die deze overstap het komend schooljaar maken. Alle betrokkenen in en om de school zien zich daarbij voor grote uitdagingen gesteld. Ik ben mij er zeer van bewust dat op scholen alle zeilen bijgezet worden om leerlingen zo goed mogelijk onderwijs en zoveel mogelijk kansen te bieden.

Aanmoediging om door te gaan

Het is daarom bijna met enige schroom dat ik u deze brief stuur: met veel, zo niet alles, van waarvoor ik in deze brief uw aandacht vraag, zult u waarschijnlijk al lang uit uzelf aan de slag zijn. Toch hecht ik er aan enkele punten (opnieuw) te markeren, ter ondersteuning van waar u mee bezig bent en als aanmoediging om hiermee door te gaan en dit indien nodig te intensiveren. *Ik stel het zeer op prijs als u uw collega's van (de strekking van) deze brief in kennis wilt stellen en deze met elkaar wilt bespreken. En ik geef u in overweging om ook de ouders van uw leerlingen hierover te informeren.*

Hoge verwachtingen van leerlingen

Meer dan ooit is het nu van belang om *alle* leerlingen kansen te bieden en het maximale te doen zodat zij deze kansen in het onderwijs ook kunnen aangrijpen. Afgelopen jaar hebben we gezien dat niet alle leerlingen evenveel profiteren van het bieden van extra kansen: hun thuissituatie en achtergrond speelt daarbij nog te vaak in negatieve zin mee. Deze leerlingen verdienen zeker nu extra aandacht. Het hebben van hoge verwachtingen van leerlingen, met welke achtergrond dan ook, en het daarnaar handelen en het bieden van extra ondersteuning zijn essentieel voor hun schoolsucces en welbevinden.

Ambitieuze en dubbele schooladviezen

Het bieden van deze kansen kan door basisscholen worden geëffectueerd door het geven van een ambitieus (initieel) schooladvies aan leerlingen aan het eind van groep 8. En door middelbare scholen door leerlingen die in de brugklas beginnen daar ambitieus te plaatsen, hun (leer)vorderingen en ontwikkeling goed te volgen en zo nodig extra ondersteuning te bieden.

In een brief die ik rond deze tijd aan alle Nederlandse basisscholen stuur roep ik hen op kansrijk te adviseren. Dubbele advisering door de basisschool (bijvoorbeeld een vmbo-tl/havoadvies) biedt leerlingen daarbij bij uitstek kansen. Bij dezen doe ik een beroep op ú om leerlingen ambitieus en kansrijk te plaatsen in de brugklas.

Kansrijk plaatsen in de brugklas

Ik vind het belangrijk om te onderstrepen dat het kansrijk plaatsen van leerlingen in de brugklas ten opzichte van het initiële advies van de basisschool géén negatief effect heeft op de door de Inspectie van het onderwijs gehanteerde kwaliteitsindicator 'onderbouwrendement'. Als een leerling die van de basisschool een dubbeladvies heeft gekregen in het voortgezet onderwijs het hoogste niveau van zijn of haar advies behaalt, telt dat positief mee in de beoordeling van de resultaten van de middelbare school.¹ Blijkt de leerling in leerjaar 3 toch beter op zijn of haar plek op het laagste niveau van het advies, dan telt dat niet negatief mee in de beoordeling van de school.

Geen negatieve gevolgen voor de resultaatbeoordeling

Ook kunnen leerlingen op een hoger niveau in de brugklas worden geplaatst dan op dat van het basisschooladvies, zonder dat de middelbare school erop wordt 'afgerekend' als dit uiteindelijk toch te ambitieus blijkt te zijn. Als achteraf blijkt dat dergelijke kansrijke plaatsing, ondanks alle inspanningen van de school en de leerling, niet volledig waargemaakt kon worden – wat overigens meestal wél blijkt te lukken – dan heeft dat geen negatieve gevolgen voor de resultaatbeoordeling door de inspectie. Vrees voor een negatieve beoordeling op deze indicator behoeft (en behoort) dus geen rol te spelen bij de keuze leerlingen zo ambitieus en kansrijk mogelijk te plaatsen in de brugklas.

Voldoende tijd om je plek te vinden

Om leerlingen tijdens hun schoolloopbaan zo veel mogelijk kansen te bieden en te voorkomen dat zij te vroeg 'vastzitten' in een voor hen suboptimale leerroute, is het zinvol het onderwijs dusdanig flexibel in te richten dat leerlingen niet te vroeg definitief worden geselecteerd. Hiervoor kunnen (verlengde) brede of heterogene brugklassen worden ingericht, waarbij leerlingen met twee of meer verschillende basisschooladviezen nog één, twee of zelfs drie jaar bij elkaar in de klas zitten. Zo hebben leerlingen meer tijd om op het voor hen best passende niveau te komen. Dit kan leerlingen het (zelf-)vertrouwen en de rust bieden die zij zeker ook nu nodig kunnen hebben.

Flexibele (omgang met) overgangsnormen

Leerlingen hoeven niet hun hele schoolloopbaan op het niveau te blijven waarop zij in de brugklas aan het voortgezet onderwijs zijn begonnen. Flexibele

¹ Met de temen 'hoog' en 'laag' wordt aangesloten bij het algemene taalgebruik en wordt geen waardeoordeel uitgesproken. Waar het om gaat is dat leerlingen op het voor hen meest passende niveau onderwijs kunnen volgen. Hoge verwachtingen zijn van belang.

overgangsnormen, of het flexibel omgaan met die normen voor bevordering, zittenblijven, op- en afstroom, draagt eraan bij dat leerlingen tijdens hun hele schoolloopbaan de kans krijgen het beste uit zichzelf te halen. Ik wil benadrukken dat scholen zelf hun bevorderingsbeleid vaststellen. Dat betekent dat het dus zonder meer mogelijk is om de wellicht al jarenlang gehanteerde normen tegen het licht te houden en aan te passen indien de situatie daarom vraagt – zoals nu het geval is.

Goed volgen van de ontwikkeling van leerlingen

Ook is het juist nu van belang dat de leervordering en ontwikkeling van leerlingen (extra) goed gemonitord wordt. Methodeonafhankelijke toetsen zijn hiervoor bij uitstek een geschikt instrument.

Ik acht het wenselijk dat scholen voor alle brugklasleerlingen aan het eind van dit schooljaar expliciet vaststellen of zij (nog of al) op de juiste plek zitten en hen een 'post-brugklas-schooladvies' geven. Leerlingen blijven dan niet 'automatisch' in de leerroute zitten waar ze zijn ingestroomd in klas 1, maar er wordt bewust gekeken hoe zij hun weg in het voortgezet onderwijs het best kunnen vervolgen en welke ondersteuning zij nodig hebben om kansen te kunnen benutten.

Handreiking kansen in het voortgezet onderwijs

Dat is vooral van belang voor leerlingen die hiertoe niet vanzelfsprekend van huis uit worden gestimuleerd en die daarbij weinig of geen ondersteuning kunnen krijgen. Ik verwijs u in dit kader ter illustratie naar de recente televisiedocumentaire *Klassen*. Ik doe een beroep op u om hier invulling aan te geven. U kunt daarbij gebruik maken van de handreiking die hiervoor wordt ontwikkeld en die binnenkort beschikbaar komt.

Focus en maatwerk in programma en toetsing

Door schoolsluitingen en afstandsonderwijs in plaats van fysieke lessen is niet uit te sluiten dat behoorlijk wat leerlingen flinke leerachterstanden en achterstanden in hun ontwikkeling hebben opgelopen. En nog oplopen ten opzichte van wat zij anders op een gegeven moment in hun schoolloopbaan geleerd zouden hebben. Het inhalen en wegwerken van die achterstanden kan ten koste gaan van het reguliere programma, dat immers ook voortgang vindt.

Kritische blik op lesrooster en lesstof

Het risico dat dit met zich brengt, is dat leerachterstanden zich opstapelen. Om te voorkomen dat leerlingen overvraagd worden, kan het zinvol zijn om kritisch naar het lesrooster en -programma te kijken en daar meer focus in aan te brengen. Het kan verder wenselijk zijn de lesstof anders over de verschillende leerjaren te spreiden; lesstof die normaal aan het eind van de eerste klas behandeld zou worden, zou bijvoorbeeld naar het begin van de tweede klas verschoven kunnen worden.

Ook wat betreft de hoeveelheid, de inhoud en de normering van toetsen is het goed om ervan rekenschap te geven dat de leervordering van leerlingen kan achterblijven bij wat normaliter op een bepaald moment in het jaar van hen wordt verwacht en dan wordt getoetst. Zo lang de landelijk voorgeschreven onderwijsinhoud, beschreven in eindtermen en kerndoelen, aan bod komt, is er ruimte, zonder daarbij concessies te hoeven doen aan de kwaliteit van het programma.

Ik realiseer me dat het in de praktijk lastig kan zijn om keuzes te maken in de (spreiding van de) aan te bieden lesstof. Toch is het van belang het programma voor leerlingen studeerbaar te houden. Dit geldt overigens niet alleen voor leerlingen in de brugklas.

Onze referentie

Rust, vertrouwen en perspectief

Achterstanden die door de coronasituatie van het afgelopen jaar zijn ontstaan kunnen én hoeven niet allemaal voor de komende zomer ingehaald te zijn. Een deel van de lesstof kan naar het volgende leerjaar worden verschoven. De overgangsnormen kunnen flexibel worden toegepast. Er kan (tijdelijk) wat meer focus in programma en in toetsing worden aangebracht. Door zo rust en vertrouwen uit te stralen en daarbij oog te hebben voor het sociaal-emotionele welbevinden van leerlingen (en ook van leraren en ouders), voorkomen we dat zij onnodig onder grote druk komen te staan. Zo kunnen we er samen voor zorgen dat zij perspectief blijven zien of weer gaan zien.

Ten slotte

Zoals gezegd: we leven in moeilijke tijden waarin veel wordt gevraagd van het onderwijs en van hen die daar onderwijs verzorgen en volgen. Daarbij staat ons allen hetzelfde doel voor ogen: alle leerlingen, wat ook hun achtergrond is, zo goed mogelijk onderwijs en zoveel mogelijk kansen bieden. U mag zich in uw werk gesteund weten door dit breed gedragen besef en de eveneens brede waardering voor uw werk.

de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob